

Ygrar agajy hakynda rowaýat

Category: Halk döredijiliği we rowaýatlar, Kitapcy

написано kitapcy | 22 января, 2025

Ygrar agajy hakynda rowaýat

YGRAR AGAJY HAKYNDÀ ROWAÝAT

– Ir döwürde, türkmeniň il-ulusy – urug, tire, taýpa – her haýsy misli aýrybaşga halk ýaly, biri-birinden ýadyrgap, üzňe ýaşar ekeni. Olar bir agza garamany, bir serdara gulak asmany özlerine kiçilik bilipdir. Birek-birege yüz tutmany, kömek soramaby bigaýratlyk hasaplapyr. Her taýpanyň hansumagy özünü deräniň doñzy däldir öýtmändir. Iki sany kel toklynyň ýa-da bir aýj guýynyň üstünde urug-tire arasynda mydama öýke-kine, ar-namys bolupdyr. Ine, şu halda kyrk müň öýli türkmeniň bir maksady, bir islegi, bir döwleti bolmandyr. Bir taýpaný ýagy çapyp gitse, başga bir taýpa heşelle kakar ekeni. "Size tüýs bolaýdy" diýip. Şeýle bidöwlet zamana bolupdyr. Gyzylbaşyň patyşasy Hunhor soltan bu agzalalykdan peýdalanyp, türkmeniň ýigrimi dört taýpasyn dan on ikisini derbi-dagyn edipdir. Ilini çapyp, malyny talap, galalaryny ýykyp, bala-çagasyny, gelin-gyzyny ýesirlige sürüpdir. Ana, şonda Gülzar galasynyň ýaşulusy Aýly Serdar, şol zamananyň akyldary, aşyklaryň hem bagşylaryň medetkäri, ynsan serweri Aşyk Aýdyň piriňkä Wasa gidipdir. "Ýa pirim!" diýipdir. "Gyzylbaş bizi ýekän-ýekän paýhynlap tüketdi. Muňa näme alaç bolar?" diýipdir. Pir oña: "Alnymyzdaky juma günü türkmeniň han-begleriniň hemmesini hezzete çagyr! Menem ýelmaýamy säpjedip, bärden ýetişerin!" diýipdir. Aýly Serdar piriň aýdyşy ýaly edipdir. Han-begler Gülzar galasyna ýygnananda, belent boýly, ak hülleli, gunda sakgally, perişde sypatly, goly uzyn hasaly Aşyk Aýdyň prem gapydan giripdir. Han-begler gürre örüp, sadagasy boldugym uly piriň öñünde günükär ýaly, boýunlaryny sallap durupdyr. Aşyk Aýdyň han-beglere gudrat görkezmek üçin, olary galanyň öñüne, Daşlybarganyň boýuna eltipdir. Şol ýerde daragt eker ýaly iki sany cukur gazdyrypdyr. On ýyl bări göterip ýören gury

hasasyny jotda iki döwüp, her taýyny bir çukura ekdiripdir. Bir çukura han-beglere gun atdyrypdyr, beýleki çukura aşyk oýnap ýören bir topar neresse çaga gum atdyrypdyr. O gije han-begler keýp çekipdir. Aşyk Aýdyňyň şirin aýdymalaryny diňläp hezil edipdir. Ertesi daň bilen ulug pir han-begleri daragt ekilen ýere alyp barypdyr. Görseler; Hudaýyň bilen neresse çagalaryň eken gury agajy pür-pudak ýaýradyp, gögerip oturan ekeni. Han-begleriň ekeni bolsa öñki gury agaçlygyna durupdyr. Adamlar haýran galyp: "Ýa pirim, bu niçik ahwal boldy? Ikisem bir hasanyň bölegi, ekilen ýeri bir meňzeş, wagty bir wagt. Nämé üçin munuň biri gögerip, biri gögermedi?" diýip soran. Sadagasy boldugym pir olara aýdan: "Eý, mertebesi belent han-begler! Körpe balalaryň eken daragty nä sebäbe gögerdi? Sebäbi olaryň kalby päk, göwni sap, päli-niýeti düzüw. Siziň eken daragtyňza nä sebäbe jan jan girmedi? Sebäbi siz bu ýere bahyllyk, öýke-kine, hyýanat, duşmançylyk bilen geldiňiz. Siziň hiç biriňiz bu çakylyga geljegem däldiňiz. Emma barmasam, ýeňsämden gybatym ediler diýip, müňkür bolup geldiňiz. Ine, şu sebäpden siziň eken daragtyňyz gögermedi. Eger siz toba edip, päliňizden gaýdyp, kalbyňzy päklemeseňiz, siziň hiç haçan işiňiz rowaç almaz! Ekiniňiz pyntyk ýarmaz! Dikiniňiz pür-pudak bolmaz! Mydam çaman münüp,çaňda galarsyňz. Gyzylbaş oval on iki taýpaňzy wer-tarham eden bolsa, indi galan-gaçanyňzy hem gylyçdan geçirer!"

Han-begler uly piriň öñünde dyza çöküp, toba eden, pälinde gaýdan. Olar gudrat bilen gury hasadan gögeren daragtyň öñünde bir ykrarda bolalyň diýip, bir bolup, gelen ýagyny yzyna serpikdirýär. Ol tut agajy bolsa her sagatda ers-mers ulalyp, ägirt uly daragt bolup ýetişýär. Ähli türkmen ilinde ol "Ygrar agajy" diýip at alýar.

Sapargeldi Annasähet INEROGLYNÝŇ "Ygrar" romanyndan, 134-135 sah.

Halk döredijiliği we rowaýatlar